سەد ساڵ پاش یەکەمین شۆڕشی ڕووسیا

نووسینی : ماینا فان دێر زڤان
وەرگێڕانی: ئاسۆ شابان
٢٠٠٥ / ١ / ٢٦
a_shaban1@hotmail.com

((لەم مانگەدا ، بەدڵنیاییەوە (١٠٠) ساڵ لەمەوبەر لە ڕووسیا ، شۆڕشێك هەڵقوڵا ، ئەوە یەکەمین شۆڕش بوو لە سەدەی بیستەمدا ، تاقیکردنەوەیەکی گشتی بوو بۆ شۆڕشی ١٩١٧)) .

یەنیوری , Januari
مانگرتنێك لە کارگەی (پۆتیلۆف) لە (سانت پیترسبۆرگ) بۆ ماوەی (٣) ڕۆژ درێژەی کێشاو نزیکەی (١٤٠) هەزار کرێکار بەشداریان تێداکرد ، لە (٩) ی هەمان مانگدا ، هەزارەها خۆپیشاندەر لەگەڵ تفەنگ بەدەستە قەمە دارەکانی تساردا ، دەستەو یەخە لە ڕووبەڕووبوونەوەدا گیانیان لە دەستدا ، (ئەو یەکشەمە خوێناویە) بوە هۆی دروست بوونی وەلآمێك ، کە مانگرتنێکی جەماوەری بە دوای خۆیدا هێناو تا مانگی مارت (٣) درێژەی کێشا .

یونی , Juni
گەورەترینو یەکەمین یاخی بوونی دەریاوانە سەرەتاییەکانی لەشکری دەریای ڕەش ، لەسەر پارچە پتەوە داڕێژراوەکانی کەشتیەکانی (پۆتیم کین) دەستی پێکرد ، یاخی بوونی هێزی سەربازی دەریایی بووە هۆی ڕوودانێکی کتووپڕی هاوتای مانگرتنە جەماوەریەکانو یاخی بوونی دەریاوانەکانو لەشکری بەندەری دەریایی (کرۆنشتاد ، ئۆدیسا ، نیکۆلایف ، لیباو ، فلادیفۆستۆك) .

ئۆغستۆس , Augustus
تسار ئامادەکاریەکی لە (نوێنەرایەتی جەماوەر) پێکەوەنا ، پەرلەمانێك ، کە لەلایەن کەمترین خەڵکەوە هەڵبژێردران ، ئەوانەی کە توانای ئەوەیان هەبوو دەنگ بدەن ، لەگەڵ

بەرپرسیارێتی ڕاوێژکاران .
لیبرالّەکان بە وورەیەکی زۆرەوە خۆیان دەرخست ، بەلاّم کرێکاران و سۆسیال دیموکراتەکان خۆیان وا دەردەخست کە ڕەزامەندی خەڵك وەرگرن .

September , سێپتێمبەر

بەشەکانی چاپەمەنی لە مۆسکۆ دەستیان کردە سازدانی مانگرتن ، لەگەڵ بەرزکردنەوەی داواکاریەك ، کە دەبێت کرێی خوێندنەوەی نووسراوەکانیش بدرێت .

Oktober , ئۆکتۆبەر
بەشەکانی چاپەمەنی (سانت پیترسبۆرگ) لە پێناو پشتیوانی کردندا دەستیان کردە ڕێکخستنی مانگرتن ، هێڵەکانی شەمەندەفەر ، ژمارەیەکی زۆر لە کارگەکان ، هاتنە هاوپشتی کردنی ئەم مانگرتنە،
لە سەر ئەوە ڕێکەوتن کە لە پێناو (٨) کاتژمێر کاری ڕۆژانەدا ، مانگرتنەکانیان ڕێکخەن ، نیوەی زیاتری ئەم مانگە ، سۆڤیەتی (سانت پیترسبۆرگ) بە مانگرتویی مانەوە ، پاشان بە شێوەیەکی گشتی مانگرتنەکان خۆرێك خستنێکی تری لەخۆگرت ، ئەویش سەپاندنی داواکاری (٨) کاتژمێر کار بوو لە ڕۆژێکدا .
لە نێوانی چەند ڕۆژێکدا سەدەها نوێنەرایەتی بەشە جیا جیاکانی سۆڤیەت ، خۆیان خستە ڕوو ، لە (٢٨) ی ئۆکتۆبەردا لە (کرۆنشتاد) یاخی بوونی سەربازەکان و دەریاوانەکان ڕێژنەی کرد .

November ، نۆڤەمبەر
سۆڤیەتەکان بانگەوازەکانیان کۆکردەوە ، بۆ بەرجەستە کردنی داواکاریەکانیان ، ڕاستەوخۆ , لە پێناو داواکردنی (٨) کاتژمێر کار لە رۆژێکدا ، لە پێناو یەکخستنی سەرکردایەتیەکدا بۆ جێ بەجێکردن و خۆڕێکخستنی مانگرتنە گشتیەکانی دەریاوانەکانی (کرۆنشتاد) .
گۆرانی بێژە ئۆپێراکان کە لە یەکەم پێکدادانی کرێکاران و تساردا وەك بێلایەن خۆیان نیشاندا ، وەك بزووتنەوەیەکی جەماوەری لەگەڵ داخوازیەکانی کرێکاراندا هاتنەوە .

December , دێسەمبەر
پێشەواکانی سۆڤیەت لە (سانت پیترسبۆرگ) هەموویان دەست گیرکران ، لە مۆسکۆ بانگەوازی ڕاپەڕینێکی چەکدارانە کرا ، پاش (٩) ڕۆژ لە بەرەنگاربوونەوەیەکی جوامێرانەی بێ وێنە ،

ئەم یاخی بوونە تێك شكا .

لە ساڵی (١٩٠٦) بە دواوە
پەرلەمانێكی تازە ، دۆما ، لە مانگی ئەپریل (٤) دا دروست بوو ، پاش (٣) مانگ دواتر هەڵوەشایەوە ، دوو ساڵ لە شۆڕشێكی بەرەنگاربوونەوەی دڕ ، پێویست بوو ، بۆ ئەوەی دواهەمین بەرەنگاربوونەوە وەك هێزێكی زیندووی بزوێنەر نیشان بدات ، تا ساڵی (١٩٠٥) بكاتە هێمای بەرەنگاربوونەوە .

==

* - ئەم نووسراوە لە بڵاوكراوەی (سۆسیالیزم) ی ژمارە (١٦٧) ی هۆڵەندادا ، بڵاوكراوەتەوە ، ئەم نووسراوە لە لایەن (maina van der zwan) داڕێژراوە .
ئەم بڵاوكراوەیە لە لایەن (ئینتەرناسیۆنالی سۆسیالیستی) هۆڵەنداوە بڵاودەكرێتەوە .